

SECTION: JURISPRUDENCE

DOI 10.70286/ISU-28.01.2026.011

ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ЗАКОНІВ, ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПІДСЛІДНОСТІ

Шамара Олександр Володимирович

доктор філософії у галузі права,

старший дослідник, доцент,

головний науковий співробітник

Київський інститут Національної гвардії України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0571-0437>

В науковій публікації продовжено наукову дискусію [1] щодо ефективних шляхів виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 року №273/2023 [2], а також розгляд шляхів реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 №475-р [3], в контексті організації діяльності Бюро економічної безпеки України та посилення її спроможностей [4].

Дорожня карта з питань верховенства права є всеохоплюючим стратегічним документом, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС за переговорними Розділом 23 «Судова влада та основоположні права» та Розділом 24 «Юстиція, свобода і безпека». Цей документ є однією з ключових передумов відкриття офіційних переговорів про вступ України до ЄС у межах Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС», що відкривається першим і закривається останнім. Його розробка та подальше виконання свідчать про готовність України відповідати стандартам ЄС, зміцнюють довіру з боку держав-членів та підсилюють статус України як надійного партнера.

Пунктом 4.3 Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю) Дорожньої карти з питань верховенства права передбачено прийняття та імплементація змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законів, щодо вдосконалення інституту підслідності, у якому буде передбачено:

- чітке розмежування підслідності органів досудового розслідування;

- консолідацію повноважень органів правопорядку щодо розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки в єдиному органі правопорядку – Бюро економічної безпеки України (за винятком кримінальних правопорушень підслідних Національному антикорупційному бюро України).

Стратегія забезпечення державної безпеки, затверджена Указом Президента України від 16.02.2022 року № 56/2022 [5], визначає реальні й потенційні загрози державній безпеці України, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки, що є основою для планування і реалізації політики у сфері державної безпеки. Серед об'єктів забезпечення державної безпеки визначено економічний потенціал держави. У зв'язку із цим, слушним буде визначити для Бюро економічної безпеки України, у статті 216 Кримінального процесуального кодексу України, в якості альтернативної підслідності статтю 113 (Диверсія) Кримінального кодексу України, у разі, якщо об'єктом посягання буде встановлено економічний потенціал держави та/або економічна безпека України.

Слід ще раз звернути увагу, що Стратегія забезпечення державної безпеки серед основних завдань державної політики у сфері забезпечення державної безпеки визначає – економічний потенціал України та її економічну безпеку, а також системну протидію економічному тероризму. В рамках протидії тероризму, слід врахувати, що Бюро економічної безпеки України відповідно до статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» включено до числа суб'єктів, які здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції. У зв'язку із цим постає питання щодо включення до альтернативної підслідності Бюро економічної безпеки України, в рамках запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави, кримінальних правопорушень, передбачених статтею 209¹ (Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення) та статтею 258⁵ (Фінансування тероризму) Кримінального кодексу України, у разі якщо злочинні посягання спрямовані на шкоду економічній безпеці держави або її економічному потенціалу.

На Бюро економічної безпеки України, як центральний орган виконавчої влади, покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держав, з метою забезпечення фінансової безпеки України, у зв'язку із цим доцільно віднести до його підслідності статтю 209 (Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом) Кримінального кодексу України.

Крім того, слід звернути увагу на зміни внесені до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», де до статті 5 внесено зміни відповідно до яких Бюро економічної безпеки України включено до державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю. У зв'язку із цим доцільно віднести до альтернативної підслідності Бюро економічної безпеки України кримінальні правопорушення – стаття 255 (Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а

також участь у ній); стаття 255¹ (Встановлення або поширення злочинного впливу, у разі, якщо їх об'єкт посягання є економічна безпека держави та її економічний потенціал); стаття 209 (Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом) Кримінального кодексу України, у разі якщо злочинні посягання спрямовані завдати шкоди економічній безпеці держави або її економічному потенціалу та зашкодити інтересам України у зовнішньоекономічній діяльності.

Стаття 216 Кримінального процесуального кодексу України визначає підслідність Бюро економічної безпеки України, зокрема детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 199, 200, 203-2, 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 224, 229, 231, 232, 232-1, 232-2, 233 Кримінального кодексу України, віднесених до розділу VII Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Проведений аналіз дає підстави констатувати, що виходячи зі статусу Бюро економічної безпеки України на нього Законом покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, проте не всі кримінальні правопорушення, що посягають на функціонування економіки держави, передбачені Кримінальним кодексом України віднесено до підслідності Бюро економічної безпеки України.

Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року [6], що прийнята на підставі пункту 66 Стратегії національної безпеки України та затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 року № 347/2021, визначено стратегічний курс у сфері економічної безпеки, серед іншого у пункті 21.1 визначено завдання у сфері фінансової безпеки – розбудова ефективної моделі боротьби зі злочинами в економічній сфері шляхом забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України.

Запропоновані зміни до законодавства України відповідають напрямам реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. Така розбудова навряд досягне її мети та відповідної ефективності, без реалізації запропонованих змін до законодавчих актів України.

Разом із тим, слід констатувати відсутність в Україні нової Стратегією економічної безпеки України та Стратегії забезпечення державної безпеки, а дія чинних Стратегій спливає у 2025 році.

В рамках виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки слід констатувати, що з моменту прийняття Закону України «Про Бюро економічної безпеки» [7] у правозастосовній діяльності склався вакуум серед органів правопорядку, які мають право на рівні закону здійснювати контррозвідувальний захист економічної безпеки держави та її економічного потенціалу. Вперше на цю проблему була звернута увага фахівцями консультативно-дорадчого органу Президента України у 2022 році [8] та у

подальшому розкрито вітчизняними науковцями у своїх наукових публікаціях [4].

Одним з шляхів розв'язання зазначеної проблеми став законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів правопорядку у сфері забезпечення захисту економічної безпеки України та її економічного потенціалу» [9]. Метою законопроекту визначено необхідність законодавчого унормування забезпечення контррозвідувального захисту економічної безпеки України та її економічного потенціалу шляхом надання таких повноважень Бюро економічної безпеки. Крім того, законопроектом поставлено мету:

- виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 року №273/2023, шляхом надання прокуратурі України можливості ефективно забезпечувати дотримання вимог Конституції та законів України в діяльності органів сектору безпеки щодо виявлення порушення прав і свобод людини і громадянина та дотримання стану правопорядку в уповноважених органах сектору безпеки, під час здійснення оперативно-розшукової та контррозвідувальної діяльності;

- положень Указу Президента України від 23.07.2025 року №544 [10] про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків, з метою більш раціонального використання державних коштів та максимального спрямування державних ресурсів для захисту незалежності України та посилення її обороноздатності в умовах правового режиму воєнного стану, у зв'язку із забезпеченням контррозвідувального захисту економічної безпеки України та її економічного потенціалу та недопущення дублювання функцій органів правопорядку.

У зв'язку із цим гостро постає питання організації дієвого та ефективного нагляду прокуратури за дотриманням органами та підрозділами, які мають право здійснювати контррозвідувальну діяльність вимог Конституції та законів України, а також дотримання ними прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Це питання глибоко, системно та обґрунтовано було викладено в попередніх наукових працях [11; 12; 13; 14].

Список використаних джерел

1. Shamara O.V. Priority measures within the framework of the implementation of the comprehensive strategic plan for reforming law enforcement agencies as part of the security and defense sector of Ukraine for 2023-2027. Global Trends in the Development of Information Technology and Science: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. August 27-29, 2025. Stockholm, Sweden. – С.114-117. <https://doi.org/10.70286/ISU-27.08.2025.002>.
2. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки. Указ

- Президента України 11.05.2023 року №273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення: 23.09.2025).
3. Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2026).
4. Shamara O.V. Bureau of Economic Security as a Subject of Counterintelligence Protection of the Economic Security of Ukraine. Science and Technology: Theory, Practice and Progress: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. September 3-5, 2025. Krakow, Poland. 219 p. – С.200-205. <https://doi.org/10.70286/ISU-03.09.2025.004>.
5. Стратегія забезпечення державної безпеки: Указ Президента України від 16.02.2022р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0088525-21#Text> (дата звернення: 23.01.2026).
6. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 року №347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>. (дата звернення: 23.01.2026).
7. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 року №1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 23.01.2026).
8. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Удосконалення правових основ діяльності Бюро економічної безпеки», №293/591 від 18.08.2022 року.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів правопорядку у сфері забезпечення захисту економічної безпеки України та її економічного потенціалу: проект Закону України від 02.09.2025 №13725. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57236> (дата звернення: 23.01.2026).
10. Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків: Указ Президента від 23.07.2025р. №544/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544/2025#Text> (дата звернення: 17.01.2026).
11. Шамара О.В., Комашко В.В. Нагляд прокурора за додержанням Конституції та законів України органами та підрозділами, що проводять контррозвідувальну діяльність: законодавчий та суб'єктивний аспект // Інформація і право. Науковий журнал. № 2(53) (2025). – С.244-257. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2\(53\).334268](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2(53).334268).
12. Shamara O.V. Komashko V.V. État actuel du contrôle exercé par le parquet sur le respect de la loi par les organes et unités menant des activités de contre-espionnage. Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: c avec des matériaux de la VIII conférence scientifique et pratique internationale, Paris, 4 avril

2025. Paris: La Fedeltà, 2025. – С. 67-77. <https://doi.org/10.36074/logos-04.04.2025.014>.

13. Шамара О.В., Комашко В.В. Контррозвідувальна діяльність організації нагляду прокурора за додержанням Конституції та законів України органами та підрозділами, що її провадять. Проблеми формування й реалізації державної політики в секторі безпеки та оборони : матеріали Міжрегіонального круглого столу (м. Київ, 23 травня 2025 р.) – Київ : Київський інститут Національної гвардії України, 2025. С.125-138.

14. Шамара О.В., Комашко В.В. Щодо посилення прокурорського нагляду за дотриманням Конституції та законів України органами та підрозділами, що здійснюють контррозвідувальну діяльність. Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 27 черв. 2025 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. С.31-41.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Новосад Ірина Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент

Кафедра конституційного, адміністративного та

міжнародного права

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Україна

Сучасний розвиток енергетичного сектору, зумовлений глобальними економічними трансформаціями, технологічним прогресом і загостренням геополітичних викликів, актуалізує потребу в ґрунтовному переосмисленні правових засад функціонування енергетичної сфери. Особливого значення в цьому контексті набуває дослідження об'єктів енергетичних правовідносин, оскільки саме вони визначають зміст, структуру та специфіку правового регулювання у сфері енергетики. Водночас у науковій літературі та законодавстві відсутній єдиний підхід до їх класифікації та правової природи, що ускладнює формування цілісної системи енергетичного права.

Найбільш дискусійним залишається питання визначення та правового режиму енергетичних ресурсів як базового об'єкта енергетичних правовідносин. Додаткову складність створює поява нових джерел енергії, зокрема відновлюваних ресурсів, які дедалі частіше розглядаються як повноцінні енергетичні активи, але не мають належного правового врегулювання в межах чинної нормативної бази.

Енергетичні ресурси є однією з тих ключових категорій, які активно використовуються в науці, законодавстві та практиці, однак чіткого визначення якої не надано, і це викликає різночитання та непорозуміння на практиці. У літературі можна знайти багато різних підходів до розкриття змісту поняття